

SỐ: 58/CV/HHLTVN

Tp. Hồ Chí Minh, ngày 15 tháng 04 năm 2020

BÁO CÁO NHANH

***Tình hình khai báo hải quan
của các Hội viên HHLT VN là Thương nhân xuất khẩu gạo
sau khi văn bản số 1106/QĐ-BCT của Bộ Công Thương có hiệu lực
từ lúc 0h ngày 11/4/2020***

*****

Căn cứ văn bản số 1106/QĐ-BCT ngày 10/4/2020 của Bộ Công Thương về việc công bố hạn ngạch xuất khẩu gạo trong tháng 4 năm 2020, có hiệu lực từ lúc 0h ngày 11/4/2020. Hiệp hội Lương thực Việt Nam ngày 13/4/2020 đã có văn bản số 57/CV/HHLTVN gửi các Hội viên HHLT VN là thương nhân xuất khẩu gạo, đề nghị báo cáo tình hình khai hải quan và các tồn đọng hiện nay đối với hạn ngạch xuất khẩu 400.000 tấn gạo trong tháng 4 năm 2020 đã được Chính phủ phê duyệt. Theo đó, có 41/92 hội viên tham gia báo cáo, chi tiết như sau:

1. Diễn tiến tình hình chung từ lúc 0h ngày 11/4/2020 đến thời điểm báo cáo:

Ngày 10/4/2020, sau 18 ngày hàng hóa sẵn sàng nằm ngoài cảng chờ lệnh cho phép xuất trở lại, thông qua Sở Công thương và HHLT VN, các thương nhân nhận được Quyết định số 1106/QĐ-BCT của Bộ Công Thương công bố hạn ngạch xuất khẩu đối với mặt hàng gạo trong tháng 04/2020 ở mức 400.000 tấn và văn bản số 0361/XNK-NS ngày 10/4/2020 của Cục Xuất Nhập khẩu, Bộ Công Thương về việc triển khai thực hiện theo công văn số 2827/VPCP-KTTH ngày 10/4/2020 của Văn phòng Chính phủ. Các thương nhân, Cục hải quan địa phương, Chi Cục hải quan cửa khẩu trông chờ quyết định cũng như hướng dẫn chính thức cho đăng ký tờ khai từ Tổng Cục Hải quan.

Theo đó, một số thương nhân lo sợ sự kiện “0 giờ” tái lập nên đã bố trí nhân sự trực canh khai tờ khai hải quan xuyên đêm, nhất là cột mốc 0 giờ ngày 11/4/2020. Các thương nhân đã truyền đủ dữ liệu cần thiết theo quy định cho các lô hàng xuất gồm: hợp đồng, hóa đơn thương mại (Commercial Invoice), phiếu đóng gói (Packing List), bảng kê số container/số seal của hãng tàu,... và theo dõi thường xuyên hệ thống khai báo hải quan đến 23 giờ ngày 11/04/2020 nhưng không nhận được phản hồi từ hệ thống của hải quan do vẫn bị khóa. Sau 23 giờ ngày 11/04/2020, một số thương nhân tạm ngừng theo dõi hệ thống khai hải quan vì không nghĩ rằng hệ thống sẽ mở lúc 0h ngày Chủ Nhật 12/4/2020, ngày nghỉ cuối tuần và không có cán bộ hải quan tiếp nhận làm việc.

Trong khi đó, từ ngày 24/3/2020 đến ngày 10/4/2020, phía cơ quan Hải quan đã nắm rất rõ về việc có hàng trăm nghìn tấn gạo của nhiều thương nhân đã lên đến các cảng, sẵn sàng cho xuất khẩu và chưa thể đăng ký tờ khai hải quan cũng như thông quan được do lệnh tạm dừng việc đăng ký, tiếp nhận và thông quan đối với các lô hàng gạo, các loại xuất khẩu dưới mọi hình thức kể từ 0 giờ ngày 24/3/2020 của Tổng Cục Hải quan.

Tuy nhiên, việc đăng ký tờ khai đã bắt ngờ được triển khai lúc 0 giờ ngày Chủ Nhật 12/4/2020, mà không có một thông tin chính thức nào trước đó từ các bên có trách nhiệm liên quan về thời gian mở hệ thống cũng như không có một nhân sự nào của Tổng cục Hải quan/ Cục Hải quan địa phương/ Chi cục Hải quan cửa khẩu tiếp nhận hay trực hệ thống ngay thời điểm nhạy cảm này và các thương nhân hoàn toàn bị động. Khoảng 3 tiếng sau đó, một số thương nhân tiếp tục thực hiện thao tác truyền dữ liệu để khai hải quan thì hệ thống báo đã bị chặn hoặc chỉ nhận được phản hồi từ hệ thống của hải quan số tờ khai được tiếp nhận, nhưng không được phân luồng, như vậy, việc khai hải quan xem như chưa thành công dù đã có số tiếp nhận.

Đến sáng sớm cùng ngày, thông tin từ các doanh nghiệp truyền nhau rằng hệ thống đã đóng từ lúc 2 giờ 30 phút sáng và số lượng đã khai báo thành công là 399.989 tấn trong vòng 2 tiếng 30 phút. Điều đó có nghĩa là rất nhiều thương nhân đang có hàng sẵn sàng trên cảng không được phép xuất khẩu và phải đối diện với tất cả các chi phí phát sinh từ các container hàng trên cảng phải ngừng do lệnh tạm dừng xuất khẩu từ 18 ngày trước, thậm chí có khả năng phá sản do chi phí phát sinh mỗi ngày lên đến hàng trăm triệu đồng và nghĩa vụ bồi thường hợp đồng cho khách hàng theo quy tắc ngoại thương cùng hàng loạt rủi ro nặng nề khác kéo theo, kể cả các bên đối tác, mà chính các thương nhân cũng như các đối tác gần như không thể sắp xếp cho ổn thỏa được giữa bối cảnh hiện nay.

2. Tình hình khai báo hải quan của các thương nhân từ lúc 0h ngày 11/4/2020 đến thời điểm báo cáo:

Theo báo cáo của các Hội viên HHLTVN, có 41 thương nhân gửi văn bản về Văn phòng với số lượng gạo đang chờ xuất tại cảng và đóng tại kho cụ thể như sau:

- + Số lượng gạo các loại ***đã nhận được số tờ khai, được phân luồng đỏ, đang chờ thông quan*** (mở tờ khai trong ngày 12/4): 58.209 tấn;
  - + Số lượng gạo các loại ***đã nhận được số tờ khai, được phân luồng đỏ, nhưng không được ghi nhận*** (mở tờ khai trong ngày 11/4 và 13/4): 14.268 tấn;
  - + Số lượng gạo các loại ***đã nhận được số tờ khai, tuy nhiên chưa được phân luồng***: 18.193 tấn;
  - + Số lượng gạo các loại ***chưa mở được tờ khai, đang chờ xuất tại cảng và hàng đóng tại kho***: 55.782 tấn.
- (Theo bảng kê đính kèm).

3. Các bất cập đến thời điểm báo cáo:

Trước hết, một số thương nhân đã gặp phải tình huống sau: các tờ khai đăng ký hải quan kể từ thời điểm 0h ngày 11/4/2020, đã có số tờ khai và đã phân vào luồng đỏ; tuy nhiên đến ngày 13/4/2020, sau khi tái kiểm tra trên hệ thống hải quan cập nhật, lại thấy ngày đăng ký của các tờ khai này “tự động” bị lùi về thời điểm 10/4/2020. HHLT VN đã ghi nhận ít nhất 03 thương nhân như vậy và các thương nhân hiện vẫn chưa tìm được câu trả lời cho tình huống này. Thậm chí, có cả trường hợp các tờ khai hải quan đã có số tờ khai nhưng chưa phân luồng, đã được ghi nhận trước đó, đến thời điểm sáng ngày 14/4/2020 lại bị mạng hải quan xóa bỏ khi chưa đủ 15 ngày theo quy định.

Bên cạnh đó, từ một số phản ánh của các thương nhân cho thấy việc phân bổ hạn ngạch thông qua hình thức đăng ký hải quan trừ lùi như hiện nay chưa gắn liền với nghĩa vụ thu mua lúa gạo trong dân của một số thương nhân, cũng như quy mô, **năng lực giao dịch hiệu quả thực tế** của các thương nhân.

Hàng hóa sẵn sàng với số lượng lớn tại bãi chờ xuất của các cảng đã khá lâu, như vậy, mỗi ngày các thương nhân phải chịu phí lưu bãi, lưu container; chi phí vận chuyển

container hàng hóa từ kho lên cảng; chi phí nâng hạ; chi phí đảo chuyển; chi phí sản xuất; chi phí bao bì; chi phí xuất khẩu (giám định, khử trùng, kiểm dịch,...); lãi suất ngân hàng; bị phạt bồi thường hợp đồng; chi phí nhân công tại các cảng ngày càng đắt đỏ do tình hình giãn cách toàn xã hội nhằm đối phó với dịch bệnh Covid-19,... Tổng các chi phí này của từng thương nhân đã là không nhỏ và con số này nếu tính cho tất cả các thương nhân đang có hàng hóa sẵn sàng chờ xuất tại các cảng là rất lớn. Việc xuất khẩu bị đình trệ nhưng các chi phí sản xuất, chi phí quản lý, tiền lương,... vẫn phát sinh và thậm chí mỗi một ngày trôi qua chất lượng gạo hàng hóa đó cũng bị ảnh hưởng. Do đó, nếu các lô hàng trên không được thông quan và xuất khẩu, các thương nhân sẽ bị thiệt hại nặng nề lên đến hàng tỷ đồng, ảnh hưởng đến hoạt động sản xuất kinh doanh, sự sống còn của các thương nhân, thậm chí là ảnh hưởng đến vấn đề an sinh xã hội.

Hơn nữa, đối với những lô hàng giá trị lớn đã sẵn sàng tại các cảng, thương nhân không giao hàng kịp thời, lẽ dĩ nhiên sẽ phải đền bù hợp đồng cho khách hàng nước ngoài và đây là một khoản thiệt hại nặng nề nằm cả ngoài những trường hợp bất khả kháng.

Đối với lượng hàng tồn kho cho các hợp đồng xuất khẩu đã ký kết, hàng ngày các thương nhân phải chịu lãi suất vay ngân hàng rất lớn. Hơn nữa, chi phí bao bì đã in để xuất cho các hợp đồng đã ký sẽ mất hết nếu không được xuất, vì bao bì được in theo nhãn hiệu của khách hàng, không thể sử dụng cho mục đích khác.

Riêng tổng các khoản nợ của các thương nhân cần phải đảo hạn trong thời gian tới rất lớn. Bên cạnh đó, mỗi tháng các thương nhân phải chi trả lãi suất rất cao cho lượng tồn kho đã mua vào. Như vậy, nếu không thông quan và xuất khẩu được trong tháng 4 và tháng 5, một số thương nhân sẽ không có nguồn tiền thu để trả nợ ngân hàng đúng hạn, thiệt hại rất nặng nề, ảnh hưởng đến uy tín tín dụng và sự sống còn của thương nhân. Trong khi đó, hệ thống ngân hàng chịu ảnh hưởng kéo theo là điều không tránh khỏi, nhất là khi ngành gạo là một trong những ngành hàng lớn và chủ lực, đem về nguồn thu đáng kể cho ngân sách quốc gia.

Quay trở lại với vấn đề hệ thống đăng ký tờ khai hải quan mở vào lúc 0h, Chủ Nhật ngày 12/4/2020, theo phản ánh bằng văn bản chính thức của một số thương nhân, có ghi nhận tình trạng “trong số các thương nhân truyền được tờ khai rạng sáng ngày 12/4/2020, có không ít thương nhân chưa tập kết hàng ở cảng thời điểm đó hoặc tập kết chưa đủ mà chỉ truyền tờ khai để giữ chỗ. Trong khi đó, có rất nhiều thương nhân đã tập kết hàng hóa sẵn sàng (nghĩa là đảm bảo đầy đủ điều kiện để đăng ký tờ khai chờ thông quan) ở cảng chờ xếp tàu, đóng container, thậm chí có lô hàng đã đóng container trước ngày 24/3/2020 tính đến nay đã hơn 20 ngày lưu container lưu bãi mà vẫn chưa truyền được tờ khai hải quan. Thực trạng này khiến các thương nhân bị thiệt hại rất nặng nề khi phải gánh chịu các chi phí phát sinh tại cảng như đã đề cập bên trên.

Bên cạnh đó, HHLT VN cũng ghi nhận các phản ánh về trường hợp hàng đi bằng tàu rời, do bên khách hàng điều tàu và tàu đã vào phao chỉ định từ những ngày đầu tháng 04/2020 và một số tàu sẽ cập phao giữa tháng 04/2020.

Các thương nhân cũng đã ghi nhận dấu hiệu cạnh tranh chưa lành mạnh trong giao dịch thương mại như: khó khăn trong thuê bãi container, thuê tàu vì đây là một trong các điều kiện để thông quan và đặc biệt là một số thương nhân chào bán giá thấp để lấy hợp đồng đăng ký hạn ngạch.

4. Kiến nghị từ các Thương nhân:

Trước những gì đã và đang diễn ra trong thực tế những ngày qua, các thương nhân khẩn thiết đề xuất các phương án tháo gỡ khó khăn, vướng mắc hiện nay, nhằm đảm bảo lợi ích hài hòa chung cho các bên, như sau:

* Trước nhất, giải tỏa toàn bộ lượng gạo hàng hóa đã sẵn sàng tại các cảng:

- Tạo điều kiện cho các thương nhân khai tiếp những đơn hàng còn đang khai dở dang và cho **thông quan hết toàn bộ số lượng gạo hàng hóa đã nằm trên cảng trong thời gian sớm nhất có thể** (số lượng thực tế ước không vượt quá 300.000 tấn).

- Cho phép xuất khẩu lại gạo nếp (HS 1006.30) và các mặt hàng gạo hữu cơ không giới hạn sản lượng do thực tế phân khúc này hoàn toàn không ảnh hưởng đến cân đối cung cầu lương thực trong nước.

- Tổng cục Hải quan xem xét tạo điều kiện phân luồng xanh và luồng vàng (vì gạo là mặt hàng xuất khẩu ưu đãi với thuế suất xuất khẩu là 0%) cho các lô hàng đã sẵn sàng ở cảng khi khai báo hải quan để được thông quan nhanh chóng, vì phân luồng đỏ toàn bộ các lô hàng sẽ dẫn đến tình trạng mất rất nhiều thời gian thông quan và chi phí phát sinh cho việc kiểm hóa kéo theo rất tốn kém và có thể khiến tình trạng tiêu cực xảy ra. Song song đó, vẫn phân luồng đỏ và thực hiện kiểm hóa chặt chẽ, minh bạch đối với những tờ khai nghi ngờ khai khống giành chỗ trước (đối với hàng container) và những tờ khai chưa có thông tin tên tàu chính xác, tàu chưa cập phao (đối với hàng tàu).

- Đối với những đơn hàng đã ký hợp đồng nhưng hàng hóa chưa sẵn sàng tại cảng, một số thương nhân tham gia báo cáo cho biết họ đang nỗ lực đàm phán với phía khách hàng nhằm hòa hoãn thời gian giao hàng, qua đó góp phần đảm bảo được mục tiêu an ninh lương thực mà Chính phủ Việt Nam đang theo đuổi giữa bối cảnh khó khăn hiện nay của Việt Nam nói riêng và thế giới nói chung.

* Về hạn ngạch 400.000 tấn:

+ Đối với hàng container:

- Tiến hành kiểm hóa thực tế đối với các thương nhân đã truyền tờ khai, kiểm tra số container, số seal thực tế của container hàng có đúng với số container, số seal đã được truyền qua mạng để mở tờ khai hay không. Tùy thực tế có thể vừa kiểm tra và vừa xuất hàng thực tế bị tồn đọng tại cảng, vừa phát hiện được thương nhân khai báo khống nhằm giữ lượng hạn ngạch.

- Theo đó, các cơ quan có thẩm quyền liên quan ngay lập tức cần áp dụng biện pháp chế tài đối với các thương nhân đã truyền tờ khai nhưng không xuất trình đúng, đủ số lượng hàng hóa, số container và số seal của container hàng đã đóng xong như đã khai báo.

- Hủy toàn bộ tờ khai đã được truyền của thương nhân tại hệ thống nếu phát hiện việc khai khống số lượng, khai khống số container và số seal, không xuất trình được hàng hóa khi kiểm hóa.

- Phối hợp với các Cảng (nếu có thể) để nắm bắt số lượng các container tồn bãi của từng thương nhân và tiến hành các thủ tục nghiệp vụ hải quan để thông quan hàng hóa.

+ Đối với hàng tàu:

- Ưu tiên thực hiện thủ tục hải quan cho các thương nhân có tàu đã vào cảng nhận hàng trước và trong ngày 12/4/2020 để các thương nhân tranh thủ xếp hàng nhanh, tránh bị phạt tàu.

- Phối hợp Cảng vụ, Biên Phòng (nếu có thể) để nắm thông tin từng tàu và các thương nhân giao hàng cho các tàu đó.

- Có biện pháp chế tài đối với các thương nhân đã truyền tờ khai nhưng không xuất trình đúng, đủ số lượng hàng hóa như đã khai báo.

- Hủy toàn bộ tờ khai đã được truyền của thương nhân tại hệ thống nếu phát hiện tình trạng không có tàu tại phao, khai khống số lượng, không xuất trình được hàng hóa khi kiểm hóa của các thương nhân.

*** Đối với bất kỳ lượng hạn ngạch nào bị hủy, ngay lập tức phải được chuyển ưu tiên cho các lô hàng đã sẵn sàng ngoài cảng nhưng việc đăng ký tờ khai vẫn chưa thành công.

* Về phía Hải quan:

Tổng Cục Hải Quan phải công khai minh bạch về thời gian mở hệ thống cho khai hải quan, có văn bản triển khai cụ thể để Cục Hải quan địa phương, Chi cục hải quan cửa khẩu và thương nhân biết để thực hiện.

* Các kiến nghị khác:

- Từ góc nhìn ngoại thương, các thương nhân quy mô vừa và nhỏ lại là những thương nhân đóng góp tích cực và đáng kể cho công cuộc xây dựng thương hiệu gạo Việt Nam trên thương trường quốc tế. Nhìn vào thực tế những gì mà HHLT VN ghi nhận trong những năm gần đây, hạt gạo Việt Nam đi vào hệ thống siêu thị các nước phát triển như Úc, Singapore,... cũng như cung cấp cho các khách hàng khó tính như các hãng hàng không, gọi chung là các phân khúc ngách (niche market), hay chính tại thị trường tiêu thụ gạo cao cấp nội địa, đều chỉ là sự góp mặt của những thương nhân này. Do đó, bối cảnh hiện nay đã làm cho nhóm các thương nhân này thực sự bị trở ngại rất lớn và buộc các cơ quan phải nhìn nhận lại cho phân khúc này. Vì thời gian xây dựng thương hiệu và uy tín thì rất dài và đầy khó khăn, trong khi lượng hàng hóa sẵn sàng tại cảng không đáng kể, do đó với những gì mà các cơ quan điều hành nhà nước đang làm, thì thực sự gây thiệt hại không đáng có cho những thương nhân này. Do đó, cần nhắc đến các phương án kỹ thuật cho các thương nhân này thực sự cũng là việc cấp bách.

- Xem xét miễn giảm thuế, giảm lãi suất ngân hàng để giúp các thương nhân vượt qua giai đoạn khó khăn chung này, tạo điều kiện cho thương nhân tiếp tục thực hiện các hợp đồng bao tiêu tiêu thụ lúa gạo với nông dân (nếu không được xem xét hỗ trợ và cho phép tiếp tục xuất khẩu thì lẽ dĩ nhiên là các hợp đồng bao tiêu này sẽ bị phá sản do thương nhân không đảm bảo được nguồn tín dụng từ các ngân hàng).

Nơi nhận:

- Văn phòng Chính phủ (để báo cáo);
- Bộ Công Thương (để báo cáo);
- Bộ Tài chính (để báo cáo);
- Bộ Nông nghiệp & PTNT (để báo cáo);
- Tổng cục Hải quan-Bộ TC (để báo cáo);
- Ban Chấp hành, Ban Kiểm tra HHLTVN (để biết);
- Lưu VPHH.

Nguyễn Ngọc Nam